

Kääntäjien auktorisoinnin laadunvarmistus Opetushallituksen ja yliopistojen yhteistoimintana

Liisa Laukkanen

Saksan kieli ja kirjallisuus

Vaasan yliopisto

Gun-Viol Vik

Pohjoismaiset kielet

Vaasan yliopisto

I artikeln kartlägger vi hur kvalitetssäkring fungerar dels i examen för auktoriserade translatorer som anordnas av Utbildningsstyrelsen och Examensnämnden för auktoriserade translatorer, dels i de universitetsstudier som utgör grunden för att ansöka om rätt att göra översättningar som auktoriserad translator. Utgångspunkten för de två auktoriseringslinjerna är lagen om auktoriserade translatorer (1231/2007) och statsrådets förordning om auktoriserade translatorer (1232/2007), vilka möjliggjorde två olika auktoriseringslinjer. Vi ger en översikt över hur kvalitetssäkring syns i dessa två linjer och i gränsöverskridande samverkan mellan dem. Grunderna för kvalitetssäkring diskuteras utgående från valda kriterier. De kriterier för kvalitetssäkring vi utgår från är att de båda auktoriseringslinjerna är enhetliga och garanterar individens rättsskydd, är rättvisa och transparenta.

Avainsanat: auktorisoidun kääntäjän tutkinto, auktorisoitu kääntäjä, laadunvarmistus

1 Tausta ja tavoite

Laadun eri aspektit ovat perinteisesti olleet keskeisiä käännösalan tutkimuksessa (Nida 2012/1964; Toury 2012/1995). Käännöstoiminnan laadunvarmistuksessa on keskitytty lähinnä käännösten laatuun, käännösprosessiin ja kääntäjän kompetenssiin sekä toimeksiantajan asettamiin laadullisiin kriteereihin (Stolze 2009). Yksilökeskeistä tarkastelua on laajennettu koskemaan myös kääntäjää osana laajempaa verkostoa ja käännöstoimistojen laatustandardeja ja -järjestelmiä asiakaspalvelun näkökulmasta (Abdallah 2012; Käännöspalvelujen standardi SFS-EN 15038). Suomen nykyistä kääntäjien auktorisointijärjestelmää ja siihen johtanutta aikaisempaa järjestelmää ovat kuvanneet Hietanen (2005), Salmi ja Penttilä (2013) sekä Salmi ja Kinnunen (2015). Artikkelissamme laajennamme tarkastelua kiinnittämällä huomiota auktorisointiin johtavien suoritusväylien laadulliseen toimivuuteen.

Vuonna 2007 tuli voimaan laki auktorisoiduista kääntäjistä (1231/2007), jolla kumottiin vuodesta 1989 saakka voimassa ollut virallisen kääntäjän tutkintojärjestelmä. Tätä tutkintoa oli edeltänyt valantehneen kielenkääntäjän tutkintojärjestelmä (1967–1988), joka oli ylipäätään ensimmäinen laillistettuja kääntäjiä hyväksyvä järjestelmä Suomessa (historiasta Hietanen 2005: 183–214; Salmi & Penttilä 2013). Uusi lainsäädäntö

mahdollisesti kaksi eri väylää tutkinnon suorittamiselle. Toinen väylä on Opetushallituksen ja sen yhteydessä toimivan Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunnan järjestämän auktorisoidun kääntäjän tutkinnon suorittaminen ja toinen yliopisto-opintojen mahdollistama väylä (laki auktorisoiduista kääntäjistä 1231/2007; valtioneuvoston asetus auktorisoiduista kääntäjistä 1232/2007). Näiden väylien hyväksytyjen suoritusten perusteella Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunta voi hakemuksesta myöntää oikeuden toimia auktorisoituna kääntäjänä.

Auktorisoidun kääntäjän tutkinto ja yliopistojen järjestämät auktorisointiin oikeuttavat opinnot ovat samanarvoisia, kun molemmat on suoritettu säädösten ja määräysten mukaisesti. Tutkinnossa arvioidaan kieli- ja kääntämistaitoa sekä ns. muuta taitoa eli tietoa auktorisoidun kääntäjän ammattikäytännöistä (ks. tarkemmin luku 2). Erityisesti tutkinnossa korostuvat asiakirjakääntäminen, erikoisalajat ja ammattikäytännöt. Nykyinen tutkinto laajenikin huomattavasti vanhasta vain kielitaitoa arvioivasta järjestelmästä, jota Kaarina Hietanen oli väitöskirjassaan arvostellut (Hietanen 2005: 112–113). Yliopisto-opintojen mahdollistaman väylän lähtökohtana on, että vastaava tieto- ja osaamistaso varmistetaan maisterin tutkintoon sisältyvillä käännöstieteen pakollisilla opinnoilla ja auktorisoidun kääntämisen opinnoilla.

Tavoitteenamme on seuraavassa kartoittaa ja verrata toisalta, millä tavoin laadunvarmistus toimii auktorisoidun kääntäjän tutkinnossa ja niissä yliopistoissa, joissa järjestetään auktorisoinnin mahdollistavaa opetusta. Nämä ovat Helsingin, Itä-Suomen, Tampereen, Turun ja Vaasan yliopistot. Toisalta kartoitamme myös, miten laadunvarmistus näkyy näiden kahden auktorisointiväylän rajat ylittävänä yhteistyönä eli minkälaisia yhtymäkohtia väylien välillä on ja kuinka ne korreloivat keskenään. Laadunvarmistuksella tarkoitamme niitä menettelytapoja ja keinoja, joiden avulla turvataan ja kehitetään auktorisointiväylien laatua.

2 Auktorisointiväylät

Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon ylläpidosta ja kehittämisestä sekä auktorisoidun kääntäjän tutkinnon toimeenpanon valvonnasta vastaa Opetushallitus. Opetushallituksen yhteydessä toimii Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunta, jonka tehtävänä on mm. hyväksyä tutkinto ja huolehtia sen toimeenpanoon liittyvistä järjestelyistä. Vuoden 2007 säädökset ja Opetushallituksen laatimat *Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon perusteet* (OPH 22/011/2012) muodostavat kehyksen auktorisoidun kääntäjän tutkintojärjestelmän laadunvarmistukselle. Yliopistojen järjestämää opetusta ohjaavat näiden lisäksi yliopistojen johtosäännöt ja vahvistetut opetussuunnitelmat.

Auktorisoidun kääntäjän tutkinto järjestetään kerran vuodessa tutkintolautakunnan määräämillä paikkakunnilla. Opetushallitus tekee sopimuksen tutkintopaikkakunnilla

toimivien oppilaitosten kanssa tutkintopäivän käytännön järjestelyistä. Vuonna 2014 tutkinto sähköistettiin eli tutkinto suoritetaan *Optima*-järjestelmässä. Myös tutkintotehtävät laaditaan ja arvioidaan *Optimassa*.

Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon perusteissa (OPH 22/011/2012) määritellään tutkinnossa mitattavat kieli- ja kääntämistaito sekä auktorisoidun kääntäjän muu taito. Kieli- ja kääntämistaito mitataan kahdessa käännöstehtävässä, joista toinen on lain ja hallinnon tehtävä (tutkinnon osio auk2, OPH 22/011/2012), toinen tutkinnon suorittajan itsensä valitsema erikoisala talous, lääketiede, koulutus tai tekniikka (tutkinnon osio auk3, OPH 22/011/2012). Ns. muu taito -osiossa mitataan kääntäjän ammattikäytänteiden hallintaa (tutkinnon osio auk1, OPH 22/011/2012), ja näin selvitetään tutkinnon suorittajan tuntemusta mm. auktorisoidun kääntäjän työmenetelmistä ja prosesseista, kääntämiseen liittyvistä eettisistä periaatteista sekä lainsäädännöstä. Tämän osion hyväksytyksi suorittaminen edellyttää, että kokelas on perehtynyt paitsi lakeihin ja asetuksiin myös muihin alaan liittyviin sopimuksiin, esimerkiksi Haagin yleissopimukseen 46/1985 ja siitä johdettuun Apostille-käytänteeseen (ks. OPH 22/011/2012).

Tutkinnon käännöstehtävät arvioi vähintään kaksi arvioijaa, joista toinen on lähdekielen ja toinen kohdekielen asiantuntija. Asetuksessa (1232/2007) säädetään arvioijien kelpoisuusvaatimuksista. Heillä on pääsääntöisesti oltava ylempi korkeakoulututkinto, hyvä perehtyneisyys asiategstien kääntämiseen ja käännöstoimintaan arvioitavissa tutkintokielissä sekä Opetushallituksen hyväksymä arvioijakoulutus tai vastaava osaaminen. Asetus antaa kuitenkin mahdollisuuden poiketa näistä kelpoisuusvaatimuksista, mikä on osoittautunut tarpeelliseksi Suomessa harvinaisempien kielten kohdalla.

Yliopisto-opinnoista säädetään (laki auktorisoiduista kääntäjistä 1231/2007; valtioneuvoston asetus auktorisoiduista kääntäjistä 1232/2007), että auktorisoidun kääntäjän oikeutta hakevalla on oltava maisterin tutkinto tai muu ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyvät vähintään 60 opintopisteen laajuiset käännöstieteen opinnot (laki auktorisoiduista kääntäjistä 1231/2007: § 2). Käännöstieteen opinnot ovat kääntämisen teoreettisia ja käytännöllisiä yliopisto-opintoja. Niihin tulee sisältyä vähintään kuuden opintopisteen laajuiset auktorisoidun kääntämisen opinnot. Yliopisto-opintojen perusteella voi hakea oikeutta tehdä käännöksiä auktorisoituna kääntäjänä tutkintoonsa sisältyvässä kieliparissa yksinomaan äidinkieleen tai siihen kieleen, jonka hallitsee parhaiten (A-työkieli).

3 Laadunvarmistuksen kriteereistä

Laadunvarmistuksen käsittelyssä lähtökohtanamme ovat yleisesti käytössä olevat laadunvarmistuksen periaatteet, joissa kiinnitetään huomiota prosesseihin ja niiden ohjaukseen (Suomen Standardisoimisliitto 2015). Laadunvarmistuksella tarkoitamme niitä

menettelytapoja, prosesseja tai järjestelmiä, joiden avulla turvataan ja kehitetään toiminnan laatua (ks. ISO 9001: 2008). Laadunvarmistuksella suuntaudutaan myös omasta organisaatiosta ulospäin sidosryhmien luottamuksen saavuttamiseksi. Näin vahvistetaan, että organisaatio pystyy täyttämään sovitut vaatimukset. (Verkko-opetuksen laadunhallinta ja laatupalvelu 2015)

Auktorisointiväylien yhteiseen lopputulokseen, tässä siis auktorisoidun kääntäjän oikeuden myöntämiseen, johtavat säädökset sekä yhteisesti sovitut toimintatavat ja vaaditut pätevyudet. Toimintatapojen osalta tarkastelemme suoritusväylien organisointia ja niiden toteuttamista ohjaavia asiakirjoja. Pätevyyttä tarkastelemme sekä tutkinnon suorittajien että tutkinnon hallinnon näkökulmasta. Lähtökohtana on, että molempia auktorisointiväyliä ohjaavat tietyt laadulliset vaatimukset.

Eri organisaatioissa käytetään nimenomaan niiden toiminnalle tarkoituksenmukaisia laadunvarmistuksen kriteerejä. Laadunvarmistuksen kriteereiksi tarkoituksenmukaisina pidämme tässä yhteydessä a) väylien *yhdennemukaisuutta* ja tutkinnon suorittajien *oikeusturvaa*, b) väylien *oikeudenmukaisuutta* ja c) *avoimuutta*. Nämä kriteerit perustuvat tuotanto- ja palveluorganisaatioiden käyttämiin laadunvarmistuksen kriteereihin (ks. Wirtschaftslexikon 2015). Lähtökohtanamme on nimenomaan organisaatio, tässä tapauksessa kahden tahon tarjoamat auktorisointiväylät. Esimerkiksi arvosteluperusteiden laatu ja tutkinnon suorittajien suoritukset jäävät näin tarkastelun ulkopuolelle.

4 Auktorisoinnin kuvaus laadunvarmistuksen näkökulmasta

Opetushallituksen, Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunnan ja yliopistojen tavoitteena on, että molemmat auktorisointiin johtavat väylät ovat samanarvoisia. Tätä taustaa vasten lähtökohtamme on laadunvarmistuksen tarkastelu ensisijaisesti komparatiivisesti siten, että vertaamme valitsemaamme neljää laadunvarmistuksen kriteeriä auktorisoidun kääntäjän tutkinnossa ja yliopisto-opinnoissa.

Analyysi on paitsi vertaileva, myös samalla deskriptiivinen, sillä tarkastelussa huomio kiinnittyy luontaisesti myös näiden kahden väylän sisäiseen laadunvarmistukseen ja niihin järjestelyihin, joilla pyritään varmistamaan, että molemmat väylät ovat tasalaatuisia. Niiden tulisi tutkinnon järjestäjien ja toteuttajien sekä tutkinnon ja opintojen suorittajien kannalta olla yhdennemukaisia (auktorisoidun kääntäjän tutkinnon arvioinnista ja suoritus-ten samanarvoisuuden tärkeydestä ks. Englund Dimitrova 2015) ja varmistaa suorittajien oikeusturva sekä taata oikeudenmukaisuus ja avoimuus. Laadunvarmistuksella ylläpidetään myös auktorisoituja käännöksiä tarvitsevien tahojen luottamus.

4.1 Yhdenmukaisuus ja suorittajan oikeusturva laadunvarmistuksen kriteereinä

Yhdenmukaisuuden kriteeriä tarkastelemme toteutuksen ja vaadittujen suoritusten näkökulmista. Yhdenmukaisuuteen vaikuttavat toisaalta henkilöt, jotka ovat vastuussa käännöstehtävien laatimisesta ja suoritusten arvioinneista, siis toteutuksesta. Toisaalta yhdenmukaisuus varmistetaan säädöksillä, määräyksillä sekä toteutusta ja suoritusten arviointia ohjaavilla asiakirjoilla. Taulukossa 1 kuvataan yhdenmukaisuuteen ja suorittajan oikeusturvaan vaikuttavat tekijät Opetushallituksen ja yliopistojen välillä.

Taulukko 1. Yhdenmukaisuus ja suorittajan oikeusturva suoritusväylissä

	Opetushallitus (OPH)	Yliopistot
Toteutuksen yhdenmukaisuus	Laatijoiden ja arvioijien pätevyys	Opettavan henkilökunnan pätevyys
	Laatijoiden ja arvioijien koulutus	Opettavasta henkilökunnasta useat ovat myös OPH:n tutkinnon laatijoita/arvioijia
	Ohjaavat asiakirjat <i>Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon perusteet</i> käsikirja <i>Auktorisoidun kääntäjän tutkinto. Toimintaohjeet</i> <i>tutkintotehtävien arvioijille</i>	
Suoritusten yhdenmukaisuus	Tutkintosuorituksena <i>auktorisoidun kääntäjän muu taito (OPH 22/011/2012, tutkinnon osio auk1)</i>	Käännöstieteen opinnot väh. 60 op, joihin sisältyvät auktorisoidun kääntämisen yliopisto-opinnot, vähintään 6 op
	Tutkintosuorituksena <i>kieli- ja kääntämistaito</i> (käännöstehtävät) Kaksi osiota: osio auk2 laki ja hallinto osio auk3 erikoisala (koulutus, lääketiede, tekniikka tai talous) Kielet: muu kieli – suomi, ruotsi, saame suomi, ruotsi, saame – muu kieli	Erikoisalan käännös/käännöksiä Käännöstieteen opintoihin sisältyvä kielipari Käännös opiskelijan A-työkieleen
	Apuvälineet sallittu, myös elektroniset	Apuvälineet sallittu, myös elektroniset

	Suoritus on hyväksytty/hylätty. Hyväksytyn suorituksen perusteella voi anoa Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunnalta oikeutta toimia auktorisoituna kääntäjänä.	Suoritus hyväksytty arvosanalla 4 tai 5 > mahdollisuus anoa auktorisoidun kääntäjän oikeutta Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunnalta. Suoritus hyväksytty alemmalla arvosanalla > normaali opintosuoritus.
Oikeusturva	Mahdollisuus oikaisuvaatimukseen	Mahdollisuus oikaisuvaatimukseen

Yhdenmukaisuuden olennaisena lähtökohtana on, että käytännön toteuttajat, tutkinnon tehtävien laatijat ja arvioijat (valtioneuvoston asetus auktorisoiduista kääntäjistä 1232/2007: § 12) sekä yliopistojen auktorisoidun kääntämisen opettajat, ovat päteviä ja perehtyneitä auktorisoituun kääntämiseen. Opetushallitus päivittää vuosittain sekä tutkintotehtävien laatijoille että arvioijille tarkoitetut toimintaohjeet. Yliopistoissa auktorisoitua kääntämistä opettavat vähintään maisterin tutkinnon suorittaneet auktorisoituun kääntämiseen perehtyneet opettajat. Opetushallitus järjestää säännöllisesti laatijoille ja arvioijille koulutusta ja useat yliopistojen auktorisoidun kääntämisen opettajista toimivat myös auktorisoidun kääntäjän tutkinnon laatijoina ja arvioijina, mikä edistää molempien auktorisointiväylien yhdenmukaisuutta.

Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon perusteet (OPH 22/011/2012) muodostaa kehyksen tutkintolautakunnan laadunvarmistukselle. Yliopistojen järjestämää opetusta ohjaavat lisäksi yliopistojen johtosäännöt ja vahvistetut opetussuunnitelmat, joissa voidaan viitata säädöksiin ja Opetushallituksen toimittamiin julkisiin määräyksiin.

Molemmissa väylissä on sekä auktorisoidun kääntäjän ammattitaitoa että kääntämisaosaamista mittaavia osioita. Tutkinnossa on kääntäjän ns. muuta taitoa mittaava osio (aukt1) sekä kieli- ja kääntämistaitoa mittaavat osiot (aukt2 ja aukt3). Yliopistoissa muu taito sisältyy myös vaadittaviin käännöstieteen 60 op laajuisiin maisterin tutkinnon opintoihin ja vähintään 6 opintopisteen auktorisoidun kääntämisen opetuskokonaisuuteen (laki auktorisoiduista kääntäjistä 1231/2007: § 2; valtioneuvoston asetus auktorisoiduista kääntäjistä 1232/2007: § 1). Auktorisoidun kääntämisen opintokokonaisuus on joissakin yliopistoissa laajempi kuin vähimmäislaajuus, esimerkiksi Vaasan yliopistossa se on 10 op (Vaasan yliopisto 2015a).

Kieli- ja kääntämistaitoa osoitetaan tutkinnossa käännöstehtävillä. Niissä on kaksi osiota, osio aukt2 on kaikille suorittajille pakollinen lain ja hallinnon alan käännöstehtävä ja osio aukt3 on suorittajan valinnainen erikoisala koulutus, lääketiede, tekniikka tai talous. Tutkinnon kielet ovat muu kieli – suomi/ruotsi/saame tai vastaavasti

suomi/ruotsi/saame – muu kieli. Yliopistoissa suorituksena on erikoisalan käännös tai käännöksiä. Nämä käännökset ovat käännöstieteen opintoihin sisältyvästä kielestä opiskelijan A-työkieleen (OPH 2015b), joka yleensä on opiskelijan äidinkieli. Molemmissa väylissä ovat sekä perinteiset sanakirjat että elektroniset apuvälineet sallittuja.

Tutkintosuorituksen arvioinnin perustella arvioijat esittävät Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunnalle suorituksen hyväksymistä tai hylkäämistä. Tutkintolautakunta tekee päätöksen tutkintotuloksesta. Hyväksytyt suorituksen perusteella suorittaja voi anoa tutkintolautakunnalta oikeutta toimia auktorisoituna kääntäjänä. Yliopistoissa opiskelijalla, jonka suoritus on hyväksytty arvosanalla 4 tai 5, on maisterin tutkinnon suoritettuaan mahdollisuus anoa auktorisoidun kääntäjän oikeutta tutkintolautakunnalta. Jos opiskelijan suoritus on hyväksytty alemmalla arvosanalla, hänelle rekisteröidään opinnot normaalina opintosuorituksena, jonka perusteella ei voi anoa auktorisoidun kääntäjän oikeutta.

Oikeusturvalla tarkoitetaan tässä suorittajan mahdollisuutta hakea oikaisua. Tutkinnossa hylätyksi tulleella on oikeus vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimus osoitetaan Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunnalle (laki auktorisoiduista kääntäjistä 1231/2007: § 21) ja vastaavasti yliopistoissa on vakiintuneet järjestelmät opiskelijoiden oikaisuvaatimuksille (ks. esim. Vaasan yliopiston tutkintosääntö, Vaasan yliopisto 2015b: § 17).

Auktorisoinnin toteuttamistavan ja suoritusten yhdenmukaisuuden osalta voidaan todeta, että väyliä ohjaavat säädökset ja määräykset poikkeavat toisistaan muun muassa suoritusten sisältöjen ja arvioinnin osalta. Tutkintoa ohjaavat säädökset ja määräykset, toteutettu opetus sekä arviointikriteerit kuitenkin muodostavat suoritusväyliä yhdenmukaisuuden ja oikeusturvan takaavan kehyksen.

4.2 Oikeudenmukaisuus

Oikeudenmukaisuudella laatukriteerinä tarkoitetaan tutkinnon suorittajan ja opiskelijan mahdollisuutta saada oikeudenmukainen arviointi suorituksestaan. Arvioinnissa ovat oikeudenmukaisuuden kannalta keskeisiä anonymiteetti, arvioijien lukumäärä ja suorituksen uusintamahdollisuus. Tutkinnossa arviointi perustuu tarkkoihin julkisiin kriteereihin (ks. luku 4.3, *Avoimuus*). Yliopistoissa on mahdollisuus tukeutua samoihin arviointikriteereihin. Taulukossa 2 on esitetty oikeudenmukaisuuteen vaikuttavat tekijät.

Taulukko 2. Oikeudenmukaisuus suoritusväylissä

Opetushallitus (OPH)	Yliopistot
Tutkinnon suorittajan, laatijan ja arvioijan anonymiteetti	Ei anonymiteettiä
Kaksi arvioijaa, tarvittaessa useampia	Yksi arvioija, tarvittaessa useampia
Osallistumisoikeus tutkintoon ei rajoitettu	Suorituksen uusintaoikeus

Tutkinnon suorittajan, tutkintotehtävien laatijan ja arvioijan anonymiteetti on taattu. Tutkintotilaisuudessa valvojina ovat eri henkilöt kuin laatijat ja arvioijat ja suorittajien henkilötiedot korvataan ennen arviointia numerokoodilla. Yliopistojen suoritusjärjestelmässä anonymiteetti ei ole vastaavalla tavalla käytössä, koska suoritus on osa normaalia opetusta ja opiskelija kirjoittaa suoritukseen nimensä.

Tutkinnossa jokaista käännösuoritusta kohden on kaksi arvioijaa, joista toinen on lähdekielen ja toinen kohdekielen asiantuntija (laki auktorisoiduista kääntäjistä 1231/2007: § 13 ja § 14), kun taas yliopistoissa käännökset ensisijaisesti arvioi yksi opettaja. Kummassakin järjestelmässä on kuitenkin tarvittaessa mahdollisuus hankkia myös lisää arvioijia.

Molemmissa väylissä on uusintamahdollisuus. Tutkinto on maksullinen näyttötutkinto eikä siihen osallistumista ole rajoitettu. Yliopistoissa opiskelijalla on yleensä oikeus kahteen uusintamahdollisuuteen.

4.3 Avoimuus

Avoimuus liittyy läheisesti oikeudenmukaisuuteen. Avoimuudella tarkoitetaan tässä sitä, että suorittajalla on mahdollisuus saada tietoa väylistä, tehtävistä ja arviointikriteereistä. Taulukkoon 3 on koottu suoritusväyliin liittyvät julkiset tiedot.

Taulukko 3. Suoritusväylien avoimuus

Opetushallitus (OPH)	Yliopistot
Auktorisoitujen kääntäjien tutkinnon kuvaus ja viittaus säädöksiin ja määräyksiin OPH:n kotisivut Tietoa tutkinnosta ja sen suorittamisesta Vanhat tutkintotehtävät Arviointikriteerit Tutkintolautakunnan kokoonpano	Opintojaksokuvaukset, joissa viittaus säädöksiin, määräyksiin ja OPH:n kotisivuihin Yliopistojen johtosäännöt ja määräykset Kursilla annetut suorittamista koskevat tiedot Tiedot arviointikriteereistä
Arvioitu suoritus suorittajalle tiedoksi	Arvosana opiskelijalle tiedoksi ja mahdollisuus tutustua arvioituun suoritukseen

Opetushallituksen kotisivuilla (OPH 2015a) on kuvattu auktorisoidun kääntäjän tutkintoprosessi ja sieltä löytyy myös tietoa tutkinnosta ja sen arviointikriteereistä sekä vanhoja tutkintotehtäviä. Lisäksi Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunnan kokoonpano on esillä kotisivuilla. Yliopistojen opintojaksokuvauksista opiskelija saa tietoa yliopistojen vaatimista suorituksista. Kuvauksissa voidaan myös viitata Opetushallituksen kotisivuihin. Lisäksi opiskelijalla on mahdollisuus tutustua yliopistojen opintoihin liittyviin yleisiin johtosääntöihin ja määräyksiin (ks. esim. *Johtosääntö*, Vaasan yliopisto 2010). Auktorisoidun kääntämisen opintojaksojen yhteydessä opettajat antavat muuta täydentävää tietoa auktorisoidusta kääntämisestä ja suoritusvaatimuksista.

Oman suorituksen arviointiin on mahdollista tutustua molemmissa väylissä. Opetushallituksen tutkinnon suorittajalle lähetetään päätös tutkinnon tuloksesta sekä arvioitu suoritus pisteytyksineen (OPH 2014). Yliopistoissa opiskelija saa tiedon arvosanastaan ja hänellä on lisäksi oikeus tutustua arvioituun suoritukseensa.

Avoimuuden osalta auktorisoidun kääntäjän tutkinto on toimiva. Suorittajalla on Opetushallituksen kotisivujen kautta hyvät mahdollisuudet tutustua tutkintojärjestelmään ja tutkinnon sisältöön. Hän saa myös yksityiskohtaiset tiedot arviointikriteereistä ja oman suorituksensa arvioinnista. Avoimuutta on myös yliopistojen järjestelmässä, vaikka toteutus järjestyy eri tavalla.

5 Pohdintaa ja kehityssuuntauksia

Auktorisointiväylät ovat rinnakkaisia ja samanarvoisia. Tarkastelumme perusteella molemmissa näkyvä laadunvarmistus pohjautuu säädöksiin ja määräyksiin. Laadunvarmistus perustuu yhteiseen ohjeistukseen ja avoimeen tiedonkulkuun. Näin syntyy rajat ylittävää yhteistyötä, johon osallistuu kummankin väylän toimijoita.

Väyliä toisiinsa verrattaessa voidaan kuitenkin havaita selviä eroja. Erot koskevat ensisijaisesti toteutusta, mikä puolestaan on sidoksissa väyliä ohjaaviin asiakirjoihin. On myös huomattava, että yliopisto-opinnot ovat toteutuksessaan jossain määrin toisistaan poikkeavia, koska yliopistoissa vallitsee opetuksen vapaus annettujen säädösten ja määräysten puitteissa (yliopistolaki 558/2009: § 6). Opetuksen vapauden suoma toteutuksen vaihtelu onkin osoittautunut yhdeksi laadunvarmistuksen keskeisistä haasteista.

Opetushallituksen yhteydessä toimivan Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunnan ja yliopistojen välinen jatkuva yhteistyö on omiaan kehittämään ja turvaamaan toiminnan laatua. Laadun yhdenmukaisuus edellyttää sekä Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunnalta että yliopistoilta jatkuvaa rajat ylittävää yhteistoimintaa.

Lähteet

- Abdallah, Kristiina (2012). *Translators in production networks reflections on agency, quality and ethics*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Englund Dimitrova, Birgitta (2015). *Auktoriserad translator – kompetens och prov. Kartläggning och kunskapsunderlag*. Stockholm: Kammarkollegiet.
- Hietanen, Kaarina (2005). *Virallinen kääntäjä paljon vartijana – Ammattitoiminnan ja auktorisointimenettelyn yhteensovittamisen haaste*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- ISO 9001:2008 Laadunhallintajärjestelmät. Vaatimukset. Suomen Standardisoimisliitto.
- Käännöspalvelujen standardi SFS-EN 15038. Suomen Standardisoimisliitto.
- Laki auktorisoiduista kääntäjistä 1231/2007.
- Nida, Eugene (2012/1964). Principles of correspondence. Teoksessa: *The Translator Studies Reader*, 142–155. Toim. Lawrence Venuti. London & New York: Routledge.
- OPH (2014). *Auktorisoidun kääntäjän tutkintoon 15.11.2014 liittyvät arvosteluperusteet*. [online]. [lainattu 29.4.2015]. Saatavilla: http://www.oph.fi/download/152989_Tutkinnon_arvostelu_perusteet2014.pdf
- OPH (2015a). *Auktorisoidut kääntäjät*. [online]. [lainattu 29.4.2015]. Saatavilla: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/auktorisoidut_kaantajat
- OPH (2015b). *Mitä tarkoittaa A-työkieli?* [online]. [lainattu 29.4.2015]. Saatavilla: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/auktorisoidut_kaantajat/usein_kysyttya/korkeakoulututkinnon_perusteella_oikeutta_hakevat
- OPH 22/011/2012 *Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon perusteet*. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2012: 40.
- Salmi, Leena & Tuija Kinnunen (2015). Training translators for accreditation in Finland. *The Interpreter and Translator Trainer*. Vol. 9, No. 2, 229–242. Lontoo: Routledge/T&F.
- Salmi, Leena & Ari Penttilä (2013). The System of Authorizing Translators in Finland. Teoksessa: *Assessment Issues in Language Translation and Interpreting*, 115–130. (Language Testing and Evaluation Series, Vol. 29). Toim. D. Tsagari & R. van Deemter. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH.
- Stolze, Radegundis (2009). *Fachübersetzen – Ein Lehrbuch für Theorie und Praxis*. Berlin: Frank & Timme.
- Suomen Standardisoimisliitto (2015). *Standardi on yhteinen ratkaisu yleiseen ongelmaan*. [online]. [lainattu 29.4.2015]. Saatavilla: http://www.sfs.fi/julkaisut_ja_palvelut/standardi_tutuksi
- Toury, Gideon (2012/1995). The nature and role of norms in translation. Teoksessa: *The Translator Studies Reader*, 168–181. Toim. Lawrence Venuti. London & New York: Routledge.
- Vaasan yliopisto (2010). *Johtosääntö*. [online]. [lainattu 29.4.2015]. Saatavilla: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/auktorisoidut_kaantajat/usein_kysyttya/korkeakoulututkinnon_perusteella_oikeutta_hakevat

- Vaasan yliopisto (2015a). *Kieliasiantuntijuus erikoistuneessa yhteiskunnassa -maisterikoulutusohjelma (KEY). Opinto-opas*. [online]. [lainattu 29.4.2015]. Saatavilla: http://www.uva.fi/fi/for/student/materials/handbooks/languages_and_communication/handbook2014/
- Vaasan yliopisto (2015b). *Vaasan yliopiston tutkintosääntö*. [online]. [lainattu 29.4.2015]. Saatavilla: http://www.uva.fi/fi/for/student/studies/rights/regulations/vaasan_yliopiston_tutkintosaanto_20.3.2015.pdf
- Valtioneuvoston asetus auktorisoiduista kääntäjistä 1232/2007.
- Verkko-opetuksen laadunhallinta ja laatupalvelu (2015). *Laatukäsitteistöä. Vopla – Verkko-opetuksen laadunhallinta ja laatupalvelu*. [online]. [lainattu 29.4.2015]. Saatavilla: <http://www.vopla.fi/laatukasitteistoa/>
- Wirtschaftslexikon. (2015) [online]. [lainattu 27.04.2015]. Saatavilla: http://wirtschaftslexikon.gabler.de/Yliopistolaki_558/2009.